

VRIJDAG KUNSTDAG

Tragédienne

ACTRICE **JULIETTE BINOCHÉ** OVER DE ANTIGONE DIE ZE
ONDER REGIE VAN IVO VAN HOVE SPEELT IN AMSTERDAM

Te gronde

Je leven willen geven om je broer te begraven: dat verhaal, *Antigone*, wil Juliette Binoche opnieuw vertellen – al is het duizenden jaren oud. **V** sprak de actrice en bezocht de repetities.

Door **Karolien Knols**

Hé, daar komt Juliette Binoche (50) de brasserie binnengelopen. Ze gaat twee tafels verderop zitten bij wat later haar persagenten blijken te zijn, zet haar rolkoffer neer, bestelt een kop koffie, bladert in een tijdschrift. Ze ziet er moe uit. Geen make-up op, net het vliegtuig uitgerold, of de trein. Ik twijfel: alvast een hand geven? We hebben 's middags een afspraak voor een gesprek over haar rol in *Antigone* – de nieuwe internationale theaterproductie waarvoor Ivo van Hove (1958), directeur van Toneelgroep Amsterdam, is gevraagd als regisseur. Na tien minuten loopt ze weer langs. 'Cool', zegt ze als ik me bij het voorbijgaan voorstel, en weg is ze al, het plein over naar het Grande Théâtre in Luxemburg.

Twee uur later zit ze met licht getoupeerd haar tegenover een twintigtal journalisten. Naast haar: Ivo van Hove en Frank Feitner, de directeur van het Luxemburgse theater waar *Antigone* in première zal gaan. Het idee voor deze productie, vertellen ze, is ontstaan in 2012. Binoche speelde de hoofdrol in een productie van het Barbican Theatre in Londen en het Grande Théâtre, *Mademoiselle Julie* van August Strindberg. De samenwerking in dat jaar bevalt zo goed dat ze laat weten in te zijn voor een nieuw avontuur. 'Je moet eens met Ivo van Hove gaan praten', zegt de directeur van het Barbican tegen haar, en al tijdens het eerste kennismakingsgesprek komen, 'volledig intuïtief', de plannen voor een Griekse tragedie op tafel.

Er gaat een jaar voorbij, Van Hove en zij lezen en herlezen een paar Grieken, de regisseur stelt *Medea* voor, en *Elektra*, maar beide stukken wijst Binoche af. 'Ik moest er niet aan denken', zegt ze, 'elke avond als Medea mijn kin-

deren vermoorden, of als Elektra: mijn moeder.'

Zelf oppert ze *Antigone*. Ze houdt van sterke vrouwenrollen en bovendien: al sinds ze het stuk op haar 18de in Parijs zag, weet ze dat dit een verhaal is dat niet vaak genoeg kan worden verteld. Het verhaal van de keuze tussen gehoorzamen aan de wetten van je land, of varen op je eigen morele kompas.

Of er overeenkomsten zijn tussen haar en Antigone, vraagt iemand. Binoche: 'Ik ben geen prinses.' Hebben ze bij de keuze voor dit stuk ook gedacht aan het huidige Griekenland? 'Die vraag kan ik niet beantwoorden.' Heeft het theater nog wel behoefte aan Griekse tragedies? 'Na een eeuw te hebben gebedd in Oedipus', zegt ze met een knipoog naar Freud, 'lijkt me het antwoord: ja. Bovendien: terugkeren naar de mythen is als terugkeren naar jezelf, je afvragen wat het betekent mens te zijn.'

Een verhaal met de kracht van een atoombom. Zo noemt Ivo van Hove *Antigone*, door de Griekse dichter Sophokles in 442 voor Christus geschreven, als laatste deel van een trilogie over de heerschappij van Oedipus over de stad Thebe. Het stuk begint als diens zonen Eteokles en Polyneikes zijn omgekomen in een strijd om de macht van de stad.

V9 | 10/11/2014

Te recensie

theater

Diezeg

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

theater

Kreon, de nieuwe koning, besluit dat Polyneikes, de agressor, niet mag worden begraven. Hij vaardigt bovendien een wet uit waarin staat dat degene die dat toch doet, zal worden gedood. Maar hij heeft buiten stiefdochter Antigone gerekend: zij daagt hem uit door haar eigen morele wetten boven die van de koning te stellen - je laat een dierbare niet ten prooi vallen aan de wilde dieren.

Antigone is vaak als neezegger omschreven; een koud mens, een koppige lastpak met een onwrikbare moraal. Niet door Ivo van Hove. In de op zijn verzoek geschreven nieuwe vertaling van de Canadese dichteres Anne Carson trof hem deze zin: 'I'm driven by love, not hatred'. Ook Kreon houdt hij niet voor de tiran waarvoor hij altijd is versleten, maar voor een leider die na decennia van ellende - aangericht door de familie van Oedipus - verlangt naar een nieuw soort samenleving en een nieuw soort burgerschap.

Hij maakt politiek theater, zegt Van Hove. 'Dit stuk stelt vragen die ook nu spelen. Wat voor soort leiders willen wij? Technocraten die met hun wetten orde brengen en alles wat irrationeel is buiten beschouwing laten? Of politici die hun menselijke gezicht laten zien? Zo'n staatssecretaris Van Rijn, die zowel politicus is als zoon van een vrouw in een verpleeghuis: daar zag je de wanhoop van iemand die deze twee rollen niet met elkaar verbonden krijgt.'

Hij twijfelt of hij het te berde zal brengen, zegt dan toch: 'Persoonlijk begreep ik plotseling heel veel van Antigone, toen afgelopen zomer het vliegtuig van Malaysian Airlines werd neergeschoten en al die lichamen dagenlang op het open veld lagen - net als Polyneikes.'

Een van de overledenen was Tim Nieburg, die de muziek had verzorgd tijdens het premiërefeest van *The Fountainhead* van Toneelgroep Amsterdam. Van Hove was op het moment niet in Nederland, maar zag op televisie wat hij als een daad van Antigone is gaan zien: 'Dat de Nederlandse regering voor elk lichaam een lijkwagen van Eindhoven naar Hilversum liet rijden, heeft me geraakt. Ik zag dat als symbolische daad van liefde.'

Of Juliette Binoche ook zo'n moment kan aanwijzen waarmee het meer dan tweeduizend jaar oude stuk voor haar actueel werd? 'Er zijn zoveel voorbeelden', zegt ze als we tegenover elkaar zitten. 'Kijk maar om je heen, al die tirannen op deze wereld, Vladimir Poetin voorop. Ik weet wel dat Ivo vindt dat Kreon geen tiran is. Maar dat vind ik wel, ik vind hem een monster. Hij weigert te luisteren naar Antigone, die de vrouwelijke kracht vertegenwoordigt tegenover de botte wil. Ik ben ervan overtuigd dat de wereld er beter zou uitzien als hij wat minder masculien zou zijn.'

Zijn er te weinig vrouwelijke leiders? 'Ik heb het niet over vrouwen, maar over vrouwelijkheid', antwoordt

Binoche. Wat verstaat zij dan onder vrouwelijke kracht? 'Oprechtheid. Dat je jezelf durft af te vragen: wie wil je zijn, als mens? Wat is je moraal? Ik zeg niet dat we de masculiniteit niet nodig hebben - anders zouden we tot niets komen. Maar het moet meer met elkaar in evenwicht zijn.'

Vier keer was Binoche de afgelopen vijftien jaar, tussen alle films door, in het theater te zien. In 1998 speelde ze in *Naked*, naar verhalen van Luigi Pirandello. Drie jaar later stond ze op Broadway en sleepte ze met haar rol in *Betrayal* van Harold Pinter een nominatie voor een Tony Award in de wacht.

Ze heeft het in interviews vaker gezegd: hoeveel ze ook van film houdt, haar hart ligt bij theater. Niet alleen omdat haar vader schouwburg-directeur was en haar moeder op de planken stond: 'In het theater maak je een reis, samen met de acteurs en samen met het publiek.'

Is ze door haar theaterwerk een betere actrice geworden? 'Ik geloof niet dat je beter kunt zijn in het theater dan in de film. Spelen voor een zaal vereist wel een andere techniek, maar emotioneel zie ik geen verschil.'

Van tevoren had de regisseur, gevraagd naar wat hem was opgevallen aan Binoche's manier van werken, geantwoord: 'Ze heeft de openheid van een kind, een grote emotionele intelligentie, een bereidheid alles te proberen en ze durft zichzelf belachelijk te maken.' Ze hadden er toen tien repetitiedagen in Londen opzitten en Van Hove vertelde over het moment waarop Binoche begon te huilen, midden in een monoloog. 'Ik zag dat het haar overviel. Juliette is iemand die erg intuïtief te werk gaat en dat is voor deze rol heel goed. Als je de tekst sec leest, zie je alleen geruzie. Zij moet invoelbaar maken door welke crises ze heen gaat.'

Hoe dat in de praktijk werkt, zien we om drie uur 's middags, als de cast repeteert in de grote zaal van het Grande Théâtre. Terwijl achter de vele computerschermen de techniek wordt gepreciseerd, wordt op de vloer de scène gespeeld waarin Antigone haar Polyneikes begraaft. Binoche zit op de knieën, pakt het hoofd vast van de acteur die voor haar ligt, doet alsof ze diens lichaam met water besprenkelt en er zand overheen strooit.

Een paar meter verderop zit Haimon, Antigone's verloofde. Hij filmt haar met een cameraatje - typische Van Hove - loopt naar haar toe, streelt en kust haar. Het lijkt niet helemaal te kloppen, zo boven het ontzielde lichaam van de broer. De pers zit te ver om woordelijk te verstaan wat ze zegt, maar dit kunnen we wel horen: 'The situation is so big, we cannot stay together.'

Hoe Binoche de samenwerking met Van Hove ervaart? 'Ik voel zijn sensitiviteit en zijn menselijkheid en intelligentie. Hij luistert goed en heeft goede ideeën. Ik kan niet zeggen dat ik Ivo al

goed ken, want ik heb, wat zal het zijn, alles bij elkaar nog geen tien dagen gerepeteerd. Dat is voor mijn doen erg kort.'

En ineens snap je waarom ze tijdens de persconferentie, al was het als grapje bedoeld, zei: 'Kom maar kijken als we een tijdje bezig zijn.' Goed getimed: in april staat Antigone in de Stadsschouwburg in Amsterdam.

Antigone is een productie van het Barbican en Les Théâtres de la Ville de Luxembourg in samenwerking met Toneelgroep Amsterdam. *Antigone* gaat in première op 25/2 in Luxemburg, te zien in Amsterdam van 15-18/4.

Binoche in 34 versies

Ze schilderde voor ze acteerde. In *Les Amants du Pont-Neuf* waren schilderijen van haar te zien. Maar pas in 2009 exposeerde Juliette Binoche met de tentoonstelling *Portraits in Eyes: 34* tweeluiken op papier van de regisseurs met wie ze werkte (Michael Haneke, Krzysztof Kieslowski, Jean-Luc Godard, Anthony Minghella) met daarnaast versies van haarzelf in de rollen die ze speelde. Ze zijn niet gemaakt als onderdeel van haar voorbereiding. 'Ik heb ze speciaal voor de tentoonstelling gemaakt. Ik was benieuwd wat er na al die jaren nog in mij was overgebleven van de rollen die ik had gespeeld.'

'Er zijn zoveel voorbeelden. Al die tirannen op deze wereld, Vladimir Poetin voorop'

Juliette Binoche tijdens de repetities van *Antigone*.

Foto Jan Versweyeld